

12 ROBAIYAT D'IBN AL-ZAQQAQ DE VALÈNCIA

*Pel vostre alè i el meu soterrament:
no heu flairat el goig serè de viure?*

Ibn al-Zaqqaq al-Balansi, esplèndid poeta àrab valencià de qui desconeixem la cronologia exacta, nasqué durant els anys en què València fou senyorejada pel Cid (1094-1101) i morí sota un consolidat domini almoràvit, sense haver complert quaranta anys, abans de 1136. Fill de pare berber, tingué per oncle matern a Ibn Khafaja (1058-1138), notable poeta d'Alzira. Ibn al-Zaqqaq ens ha pervingut com un dels més destacats epígons del segle d'or de la poesia d'Al-Andalus, que havia florit durant el període dels regnes de Taifes subsegüent a l'abolició del califat de Còrdova (1031)¹.

Robaiyat es el plural de robai, paraula que en àrab designa els poemes compostos de quatre hemistiquis (és a dir, per dos grans versos dividits en dos hemistiquis simètrics cadascun), forma estròfica equivalent al nostre quartet. Els robaiyat es remunten als orígens de la literatura persa, al s. IX, a través de la qual passaren a la literatura àrab. És simptomàtic, com ha assenyalat Stephen Reckert², que a l'altre extrem d'una gran via comercial de l'època, la ruta de la Seda, hi hagi precisament Chang'an, capital de Xina. Al llarg de la dinastia Tang (618-907), els juejus, quartets clàssics xinesos formalment anàlegs als robaiyat, assoleixen el seu cim clàssic. El jueju xinès és, ben probablement, a l'origen del robaiyat³. L'autor de robaiyat més conegut a occident és el poeta i algebrista persa Omar Khayyam (1050?-1131).

Els dotze poemes que segueixen són tots robaiyat excepte l'antepenúltim, extracte (la segona meitat) d'un poema més extens. També l'epígraf que encapçala aquest escrit prové d'un poema de vuit versos (un epitafi a si mateix del nostre autor), forma que sembla correspondre's al lüshi, l'altre gènere poètic per excel·lència, amb el jueju, de la dinastia Tang. Set dels textos havien estat traduïts de l'àrab al

castellà per Emilio García Gómez⁴ en boniques versions (de les quals divergim substancialment). Tots dotze, però, són traduïts directament al català per primera vegada⁵. *No heu flairat el goig serè de viure?*

Notes bibliogràfiques:

1. Henri PÉRÈS. *Esplendor de al-Andalus*. Traducció de Mercedes García-Arenal. Madrid: Hiperión, 1983. [Títol original: *La Poésie andalouse en arabe classique au XIè siècle*. 2e ed. París: Institut d'Études Orientales, 1953.]

2. Stephen RECKERT. *Más allá de las neblinas de noviembre: perspectivas sobre la poesía occidental y oriental*. Versión española ampliada del autor. Madrid: Gredos, 2001. [Títol original: *Beyond chrysanthemum*. Oxford University Press, 1993.]

3. *Cent un juejus de Xina Tang*. Traducció del xinès per Ramon Dachs i Anne-Hélène Suárez; preàmbul de Josep Palau i Fabre. València: Alfons el Magnànim, 1997.

4. Ibn AL-ZAQQAQ. *Poesías*. Edición y traducción en verso de Emilio García Gómez. 3ª ed. Madrid: Instituto Hispano-Árabe de Cultura, 1986.

5. Ibn AL-ZAQQAQ AL-BALANSI. *Diwan*. [Edició d'] Afifa Addiarani. Beirut: Dar Ath-thaqafa, 1989.

Aquesta edició crítica de l'obra completa de l'autor ha estat la nostra única font per a tots els textos en àrab. Agraïm l'assessorament de l'iraquià Waleed Saleh Alkhalifa, de la Universidad Autónoma de Madrid (que fou professor d'àrab de Josep Ramon Gregori –Ramon Dachs desconeix del tot aquesta llengua).

وَقَرَارَةٌ زَرْقَاءُ رَقٌّ صَفَاؤُهَا
قَدْ ضَمَّ زَهْرَ الْجُنَّارِ رِدَاؤُهَا
فَاعْجَبْ لِرَاحِ كَأْسِهَا مِنْ فِضَّةٍ
مَا إِنْ تَسِيلُ وَقَدْ يَسِيلُ إِنَاؤُهَا

وَقَفْتُ عَلَى الرَّبُوعِ وَ لِي حَيْنٌ
لِسَاكِنِهِنَّ لَيْسَ إِلَى الرَّبُوعِ
وَلَوْ حَنَنْتُ عَلَى مَغَانِي
أَحْيَائِي حَنَنْتُ إِلَى الضُّلُوعِ

غَرِيرٌ يَبَارِي الصُّبْحَ إِشْرَاقُ خَدِّهِ
وَ فِي مِفْرَقِ الظُّلْمَاءِ مِنْهُ نَصِيبُ
تَرَفٌ بِفِيهِ ضَاحِكًا أَقْحَوَانَةٌ
وَ يَهْتَرُ فِي بُرْدِيهِ مِنْهُ قَضِيبُ

Al bassal blau, un delicat contrast
de flors de magraner damunt de l'aigua.
Em quedo embadalit de veure el got
de vi argentat difuminant-se endins.

Davant la casa buida, sento enyor
de qui hi visqué, no pas de les parets.
Que si sentís enyor del seu recer,
llavors m'enyoraria a mi mateix.

El seu candor fa despuntar-li l'alba
al rostre, per ventura, en plena nit.
Batega somrient la margarida
mentre trontolla, al seu redós, la tija.

و حدائقِ حُصْرِ المَعاطِفِ أليستُ
مِن حُسْنِ بهجتها ثيابَ زبرجد
زرتَ عليها الشَّمسُ قُضِلَ رداها
فَبدا زبرجدَهُنَّ تَحْتَ العسجد

وَ حَبَبَ يَوْمِ السَّبْتِ عِندي أَنني
يُنادِمُنِي فِيهِ الَّذي أَنا أَحبيتُ
وَ مِن أَعجَبِ الأَشياءِ إِني مُسَلِّمٌ
تَقِيٌّ وَ لَكِن خَيْرُ أَيامِي السَّبْت

نُشِرَ الوَرْدُ فِي العَدِيرِ وَ قَدْ دَرَجَهُ
بِالهُبُوبِ نَشْرُ الرِّياحِ
مِثْلَ دَرْعِ الكَمِيِّ مَزَقَها الطَّعَنُ
فَسالَتُ بِهِ دِماءُ الجِراحِ

Els vergers s'abillaren amb verdoses obagues
abellint-se joiosos amb brocats de crisòlits.
La solana els cordà i, a l'escalf del seu do,
els crisòlits sorgiren sota l'intens daurat.

Ha aconseguit fer-me estimar tant el seu sàbat
perquè és el dia que bevem i fruïm junts.
Ja n'és, d'estrany, que, sent com sóc bon musulmà,
tingui dissabte pel millor dia de tots.

Les roses espargides sobre l'aigua
s'esmunyen entre ràfegues de vent.
Així, a la cuirassa d'un valent
colpit, la sang que vessa la ferida.

سَقَّنِي بِيَمَانَا . وَ فِيهَا أزل
يُجاذبني مِن ذاك أَوْ هذه سَكَّر
ترشفتُ فاها إِذا ترشفتُ كَأَسَها
فلا وَ الهوى لم أدر أَيَّهما الخمر

عذيري من هضيم الكشح أحوى
رخيم الدلِّ قدَّ ليسَ الشَّبَّابا
أعدَّ الهَجَرَ هاجراً لِقَلبي
وَ صَيَّرَ وَعَدَّهُ فِيهِ سَرابا

وَ مَقَلَّةُ شادنِ بِنَفْسِي
كَأَنَّ السُّقْمَ وَ لَهَا لِباسُ
يَسَلُّ اللَّحْظُ مِنْها مَشْرِقِيًّا
لِقَتْلِي ثُمَّ يُعْمِدُهُ الثُّعَاسُ

M'aboca beure de seguida un altre cop
i em sedueix adesiara i m'embriaga.
I vaig bevent la seva boca i el seu vas
sense capir què fa el desig ni què fa el vi.

M'heu d'excusar per l'esveltesa d'aquell negre
bellugant-se dolç, guarnit de joventut.
Tant es guanyà el meu cor, que em consumí l'espera
d'un promès retorn esdevingut quimera.

M'occeix una pupil·la de petita gasela
contorbant-me com si em fes emmalaltir.
El seu llambrec m'està fendint com tall d'espasa
prest a anihilar-me, però l'embeina el són.

و بَتُّ و قَدْ زَارَتِ بِأَنْعَمِ لَيْلَةٍ
يُعَانِقُنِي حَتَّى الصَّبَاحِ صَبَاحُ
عَلَى عَاتِقِي مِنْ سَاعِيهَا حَمَائِلُ
وَ فِي خَصْرِهَا مِنْ سَاعِدِيَّ وَشَاخُ

إِنْ كُنْتَ أَوْلِعْتَ يَا أَخَا الْغَيْدِ
بِزَرْقَةٍ فِي مَلَابِسِ الْجَسَدِ
فَالْبَسْ فُؤْدِي وَ قَيْتَ لَوْعَتَهُ
فَإِنَّهُ أَزْرَقٌ مِنَ الْكَمَدِ

نَادِمُهُ فَقَرَعْتُ السَّنَّ مِنْ نَدَمِ
فِي جُنْحِ لَيْلِ كَحَالِي حَالِكِ الظُّلَمِ
غَنَى يَرُدُّ: يَا شَوْقِي لِطَعْنِهِمْ
فَرَدَّ السَّمْعُ: يَا شَوْقِي إِلَى الصَّمَمِ

Quina delícia de visita,
l'alba abraçada fins a l'alba!
Tenir-la, corretjam als muscles
tenint-me, cinturó cenyint-la.

Si t'abrandés, esvelt germà,
l'indument clar que abilla el cos,
guarda-te'n bé, que, a sota, el cor
-t'ho dic del cert- és un negrall.

Vaig anar a beure ben acompanyat
per penedir-me'n fosc en la foscor.
Quan em cantà l'anhel de l'estimada
em doblegà l'anhel d'haver estat sord.